

Historiemaleriet

Det var J.C. Jacobsens vision med Det Nationalhistoriske Museum at formidle Danmarks historie på en let og forståelig måde. Derfor bad han en nogle af landets førende kunstnere om at udføre historiemalerier, der viste centrale begivenheder fra danmarkshistorien.

Hvad er historiemalerier?

Historiemalerier er betegnelsen på billeder af historiske begivenheder. Der findes to forskellige slags historiemalerier. Den ene består af billeder, der er malet samtidig med den historiske begivenhed, de viser. Kunstneren har måske selv haft mulighed for at se, hvad der skete. For eksempel tegnede Willem van de Velde slaget i Øresund i 1658, mens han fulgte det fra en båd. Den slags billeder kaldes en øjenvidneskildring og viser begivenheden, som kunstneren oplevede den. Ofte er et sådant billede det nærmeste, vi kan komme med hensyn til viden om en historisk begivenhed. Billedet bliver derfor en primær kilde til begivenheden.

"Slaget i Øresund 1658" Malet af Heinrich Hansen, 1880

Dette emneark beskriver en anden slags historiemalerier. De adskiller sig fra de første ved at være udført mange år efter den begivenhed, de skildrer. Der kan være en tidsforskel på få år, en generation, eller der kan være gået flere hundrede år mel-

lem begivenheden og det tidspunkt, maleriet er udført. I de fleste tilfælde har kunstneren altså ikke haft mulighed for selv at se, hvad der foregik.

"Slaget i Øresund 1658" af Willem van de Velde, 1658

Hvis han ønskede at give en fremstilling, der nærmede sig det historisk korrekte, måtte han finde forbilleder blandt de samtidige skildringer.

Da Heinrich Hansen i 1880 malede slaget i Øresund i 1658, viste han det, som han forestillede sig at det havde set ud fra Kronborg Slot. Billedet er derfor en kilde til, hvordan kunstneren har forestillet sig begivenheden. Men kunstneren har ikke altid været alene om at bestemme indholdet af historiemalerierne. Ofte var der en bestiller, som fik indflydelse på, hvordan de historiske begivenheder blev skildret.

Hvorfor male historiemalerier?

På Det Nationalhistoriske Museum på Frederiksborg Slot kan man i Audienssalen se eksempler på brugen af historiemalerier helt tilbage i 1600-tallet. Her bestilte Christian 5. en billedserie, som viser portrætter af en lang række af hans forfædre. Ved at fremhæve forfædrene styrkede kongen sin egen slægts anseelse, og dermed befæstede han sin magtstilling. Christian 5. fik desuden malet

"Arkonas Indtagelse af Valdemar den Store og biskop Absalon 1169"
Malet af Laurits Tuxen, 1894

en billedserie til Audienssalen af danske sejre i Skånske Krig.

Fra andre kongelige slotte er der flere eksempler på historiemalerier. En stor udsmykning til Christiansborg om de oldenborgske kongers historie er udført af maleren C.W. Eckersberg i begyndelsen af 1800-tallet. Denne serie er typisk ved et nyt krav til historiemaleriet, som kom til at præge hele 1800-tallet. Tidligere havde man taget let på den historiske korrekthed i historiemaleriet, men på Eckersbergs tid blev man meget nøjeregnende med, at dragter og rekvisitter, for eksempel våben og møbler, blev så tidsmæssigt korrekte som muligt.

Historiemalerier viser typisk, hvordan man i en senere tid har forestillet sig de historiske begivenheder. Historiemalerierne var meget anvendt til

"Christian d 4. ombord på Trefoldigheden" af Wilhelm Marstrand, 1865

udsmykning, fordi de var velegnede til at tjene et bestemt formål, som for eksempel kunne være at forherlige kongemagten eller give udtryk for nationalfølelse.

Det Nationalhistoriske Museums historiemalerier

I 1878 stiftede Carlsbergs grundlægger, brygger J.C. Jacobsen, Det Nationalhistoriske Museum på Frederiksborg Slot. Det skulle være et hjem for folkets historiske minder. Tabet af Sønderjylland efter krigen i 1864 havde skabt en stemning af nederlag i Danmark, og det var brygger Jacobsens formål med museet at styrke den nationale selvfølelse. Det mente han, historiemaleriet var velegnet til.

Brygger Jacobsen udformede en plan for hele museets indretning med en liste på over 80 emner til historiemalerier. Fra listen kan nævnes følgende emner: Arkonas indtagelse af Valdemar den Store

"Den Grundlovgivende Rigsforsamling" af Constantin Hansen i 1865. Skildrer begivenhed fra 1848

og biskop Absalon, Valdemar Sejrs i Volmerslaget (hvor Dannebrog faldt ned fra himlen) og Stormen på København 1659. Emnerne kredser om den ældre glørværdige historie, hvor Danmark var et land af stor betydning, og hvor fremtrædende personer spillede en central rolle. Museet bestilte malerier af disse højdepunkter i Danmarkshistorien og forlangte den størst mulige historiske nøjagtighed. Malerne undersøgte kildemateriale og lavede grundige forstudier. Deres skitsebøger er fulde af tegninger af dragter, personer, våben og andre genstande.

Efter brygger Jacobsens død i 1887 fortsatte museet endnu en tid med bestillingerne. Men efterhånden blev historiemaleriet mødt med stadigt større kritik. Uanset hvor omhyggeligt kunstnerne forsøgte at gøre billederne historisk korrekte, kunne de aldrig vise andet end, hvordan kunstneren og hans bestiller forestillede sig fortiden.

Op mod år 1900 var interessen for historiemalerier blevet mindre. Man mente at historien skulle belyses af samtidige kilder. Men historiemalerierne på Det Nationalhistoriske Museum på Frederiksborg formidler stadig begivenhederne fra Danmarkshistorien, og mange er velkendte fra reproduktioner i bøger. Museets historiemalerier er en fremragende kilde til historieopfattelsen i slutningen af 1800-tallet, og til den skiftende historieopfattelse over tid.

I de senere år er nye historiemalerier blevet udført til museets samlinger, og traditionen er dermed blevet genoptaget. Peter Carlsens historiemaleri "Danmark 2009", viser en ny tilgang til genren. Her er det ikke længere en glørværdig historiefortælling, der skal binde nationen sammen, men derimod kunstnerens egen opfattelse af, og ironiske blik på, det danske samfund.

"De Sammensvorne Riddere fra Finderup efter mordet på Erik Klipping på Skt. Cæcilienat 1286" af Otto Bache 1882

"Stormen på København 1659" Malet af F.C. Lund, 1887

"Danmark 2009" af Peter Carlsen , 2009